

Drs. W. Smit
Drs. W.P. Davidse

No. 5.5

**BEDRIJFSRESULTATEN VAN IN ZEELAND
GEVESTIGDE MOSSELKWEKERIJEN
IN 1967/68 en 1968/69**

L26

5.5 A *angl*

September 1970

Landbouw-Economisch Instituut
Afdeling Visserij

g2153 jr 1967-1969

Inhoud

	Blz.	
WOORD VOORAF	5	
HOOFDSTUK I	ALGEMEEN-ECONOMISCHE ASPECTEN VAN DE MOSSELCULTUUR	7
	§ 1. Aanvoer en opbrengst	7
	§ 2. Invoer en uitvoer	9
	§ 3. Aantal vergunninghouders en aantal bedrijven	10
	§ 4. Overzicht van de vloot	12
HOOFDSTUK II	UITGANGSPUNTEN EN BASISGEGEVENS	14
	§ 1. Aantal bij het onderzoek betrokken bedrijven	14
	§ 2. Methode van onderzoek	14
	§ 3. Aantal vaar- en mandagen, motorvermogen en inhoud casco	16
HOOFDSTUK III	RESULTATEN VAN HET ONDERZOEK	18
	§ 1. Netto-bedrijfsresultaat	18
	§ 2. Samenstelling van de kosten	20
	§ 3. Bedrijfsresultaten per kweekgebied	20
SAMENVATTING		23
SUMMARY		24
BIJLAGEN	I Vlootoverzicht, seizoen 1967/68	27
	II Vlootoverzicht, seizoen 1968/69	28
	III Het aantal mosselkwekerijen, per groep per plaats 1967/68	29
	IV Het aantal mosselkwekerijen, per groep per plaats 1968/69	30
	V Omvang en representativiteit van het onderzoek	31
	VI Gemiddelde afleveringen per bedrijf (in mosselton)	36
	VII Toelichting op de berekening van kosten en opbrengsten	37
	VIII Bedrijfsresultaten per kweekgebied (afleveringsseizoen 1967/68)	40
	IX Bedrijfsresultaten per kweekgebied (afleveringsseizoen 1968/69)	41

Woord vooraf

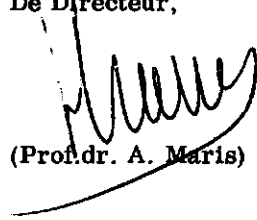
In het kader van het jaarlijkse onderzoek naar de bedrijfsresultaten van de verschillende takken van visserij in Nederland wordt in deze publikatie aandacht besteed aan de bedrijfsresultaten van mosselkwekerijen. In dit rapport zijn de bedrijfseconomische resultaten in de seizoenen 1967/1968 en 1968/1969 in beschouwing genomen.

Hoewel de mosselkwekerijen zowel in Zeeland (voornamelijk te Yerseke, Bruinisse, Zierikzee en Tholen) als aan de Waddenzee (in Wieringen en Harlingen) zijn gevestigd, zijn in deze publikatie uitsluitend bedrijfsresultaten gegeven van in Zeeland gevestigde mosselkwekerijen. Het aantal bedrijven gevestigd in Noord-Nederland, is nl. te gering om een bruikbare basis voor het onderzoek te zijn. Daar de Zeeuwse kwekerijen de cultuur echter zowel in de Zeeuwse stromen als in de Waddenzee uitoefenen, was het toch mogelijk de resultaten zowel van de kwekerij in Zeeland als van de kwekerij in de Waddenzee, afzonderlijk te berekenen en onderling te vergelijken.

Het onderzoek is verricht door drs. W. Smit en drs. W.P. Davidse van de afdeling Visserij.

Den Haag, september 1970

De Directeur,

(Prof. dr. A. Maris)

HOOFDSTUK I

Algemeen-economische aspecten van de mosselcultuur

§ 1. Aanvoer en opbrengst

Na een daling van de mosselaanvoer in de seizoenen 1966/67 en 1967/68, trad in het seizoen 1968/69 een sterke stijging op. De mosselaanvoer was in dat seizoen nog hoger dan in het aanvoerseizoen 1963/64.

Tabel 1. Aanvoer en opbrengst van consumptiemosselen

	1960/61	1963/64	1966/67	1967/68 1)	1968/69 1)
Aanvoer (in mln. kg)					
uit Zeeland	8,2	30,8	48,4	26,1	36,2
uit de Waddenzee	<u>65,3</u>	<u>72,5</u>	<u>33,1</u>	<u>52,6</u>	<u>71,4</u>
Totaal	73,5	103,3	81,5	78,7	107,6
Opbrengst(in mln.gld.)					
uit Zeeland	0,9	3,5	6,0	4,3	4,9
uit de Waddenzee	<u>7,7</u>	<u>8,5</u>	<u>3,9</u>	<u>8,7</u>	<u>9,2</u>
Totaal	8,6	12,0	9,9	13,0	14,1
Gem.prijs(gld./100 kg)					
Zeeland	10,70	11,49	12,33	16,43	13,46
Waddenzee	11,78	11,65	11,76	16,49	12,94
Totaal	11,66	11,61	12,10	16,47	13,12

1) Leveringen via het "Mosselkantoor", via de veiling, alsmede overige leveringen.

Bronnen: Produktschap voor Vis en Visprodukten

C.B.S.

L.E.I.

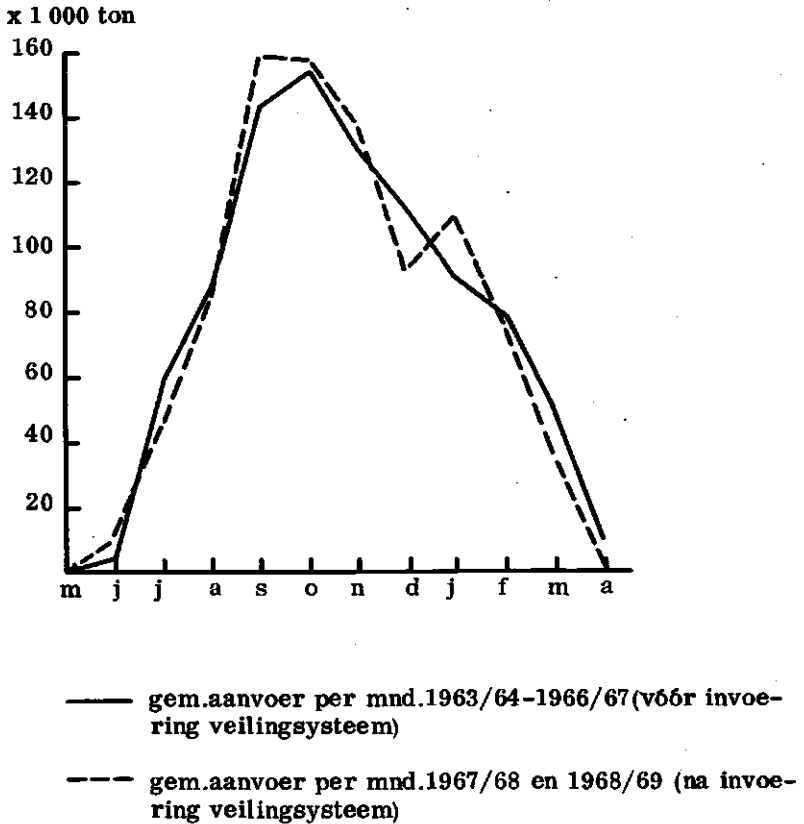
Hierbij moet opgemerkt worden dat in het seizoen 1967/68 het veiling-systeem werd ingevoerd voor de consumptiemosselen alsmede een minimumprijsregeling. In voorgaande seizoenen ontvingen de mosselkwekers vaste prijzen voor de door hen aangevoerde consumptiemosselen van het

Kantoor voor Mosselzaken.

In het seizoen 1968/69 werd een aanzienlijk grotere hoeveelheid consumptiemosselen ingenomen door het Mosselfonds, wegens het bij inschrijving niet halen van de minimumverkoopprijs, dan in het seizoen 1967/68.

Ingenomen werd een hoeveelheid van 93 009 ton tegenover 8 637 ton in het seizoen 1967/68.

Grafiek 1. Gemiddelde aanvoer per maand van consumptiemosselen

Grafiek 1 toont de gemiddelde aanvoer per maand over de seizoenen 1963/64 tot en met 1966/67 en de seizoenen 1967/68 en 1968/69, dus voor en na de invoering van het veiligstelsel. Uit deze grafiek blijkt dat de verdeling van de aanvoer over de verschillende maanden weinig verschillen vertoont tussen beide perioden.

De totale opbrengst van de aangevoerde mosselen steeg, zowel in het seizoen 1967/68 als in het seizoen 1968/69. Bij een aanvoerdaling in het seizoen 1967/68 van 4% nam de totale opbrengst met 31% toe. De aanvoerstijging in 1968/69 van 37% ging gepaard met een opbrengststijging van 8%.

De gemiddelde prijs steeg, wat de totale aanvoer betreft, in het seizoen 1967/68 met 36% en daalde in het seizoen 1968/69 met 20%.

Beschouwt men de aanvoer per kweekgebied dan blijkt zich in het seizoen 1967/68 een verschuiving te hebben voltrokken: de aanvoer uit Zeeland daalde met 46% in dat seizoen, terwijl de aanvoer uit de Waddenzee steeg met 59%. In het seizoen 1968/69 stegen de aangevoerde hoeveelheden uit Zeeland en uit de Waddenzee in ongeveer gelijke mate, zodat het aandeel van de aanvoer van de Zeeuwse percelen in de totale aanvoer in 1968/69 ongeveer gelijk bleef t.o.v. het seizoen 1967/68. Het aandeel van de aanvoer uit Zeeland in de totale aanvoer was sinds 1963/64 als volgt:

in 1963/64	30%
in 1964/65	32%
in 1965/66	56%
in 1966/67	59%
in 1967/68	34%
in 1968/69	34%

§ 2. Invoer en uitvoer

De invoer van consumptiemosselen is in het seizoen 1967/68 verder gestegen en wel met 33%, terwijl de invoerwaarde met 36% toenam (tabel 2). Invoer vond grotendeels plaats uit West-Duitsland.

In het seizoen 1968/69 daalde deze invoer aanzienlijk; gemeten naar hoeveelheid met 79% en gemeten naar waarde met 78%.

De uitgevoerde hoeveelheid consumptiemosselen daalde in het seizoen 1967/68 met 8%; door de stijging van de gemiddelde uitvoerprijs nam de opbrengst van de uitvoer in dat seizoen met 11% toe. Blijkens tabel 2 daalde de uitvoer naar Frankrijk het sterkst. Deze uitvoerdaling werd echter meer dan gecompenseerd door de sterke stijging van de gemiddelde prijs van de naar Frankrijk uitgevoerde mosselen, zodat de opbrengsten van de uitvoeren naar België en Frankrijk ongeveer in gelijke mate stegen in het seizoen 1967/68.

In het seizoen 1968/69 steeg de uitvoer van consumptiemosselen, zowel naar hoeveelheid (met 17%) als naar waarde (met 18%). De gemiddelde uitvoerprijs steeg in dat seizoen met 1%.

Gemeten naar de uitgevoerde hoeveelheid steeg de uitvoer naar Frankrijk het sterkst en wel met 18% bij een opbrengststijging van 16%. De uit-

Tabel 2. Invoer en uitvoer van consumptiemosselen(in verse toestand)

	1960/61	1963/64	1966/67	1967/68	1968/69
Invoer					
In mln. kg	9,0	0,2	10,1	13,4	2,8
in mln. gld.	0,9	0,0	1,1	1,5	0,3
Uitvoer					
In mln. kg.	59,0	68,7	59,4	54,6	63,7
w.v. naar België	(23,1)	(25,1)	(22,6)	(21,0)	(24,3)
naar Frankrijk	(35,6)	(42,6)	(36,0)	(33,0)	(38,8)
In mln. gld.	11,8	15,3	15,1	16,8	19,8
w.v. naar België	(4,5)	(5,5)	(5,7)	(6,4)	(7,9)
naar Frankrijk	(7,2)	(9,6)	(9,2)	(10,2)	(11,8)

Bron: C.B.S.

voer naar België gaf, naar hoeveelheid gemeten, een stijging te zien van 16% en naar waarde gemeten een stijging van 22%.

Frankrijk en België bleven ook in de seizoenen 1967/68 en 1968/69 vrijwel de enige afnemers van Nederlandse consumptiemosselen.

Tabel 3. Aankopen van mosselen door de (half-)conservenindustrie en uitvoer van mossel(half-)conserven

	1960	1963	1966	1967	1968
Aankopen (x 1 000 kg)	803	781	1 177	1 171	1 152
Uitvoer van mosselconserven					
x 1 000 kg	1 145	1 059	1 112	1 128	1 291
x 1 000 gld.	1 700	2 400	2 700	2 900	3 400

Bron: Jaarverslagen Produktschap voor Vis en Visprodukten

§ 3. Aantal vergunninghouders en aantal bedrijven

Uit tabel 4 blijkt dat het aantal vergunninghouders in de mosselcultuur in 1967/68 niet onbelangrijk is gedaald, vooral als gevolg van de daling van het aantal vergunninghouders in Yerseke en Bruinisse. In het seizoen 1968/69 trad een verdere daling op doordat het aantal vergunninghouders in Yerseke daalde met 9.

Tabel 4. Aantal vergunninghouders in de mosselcultuur

	1963/64	1964/65	1965/66	1966/67	1967/68	1968/69
Gevestigd in:						
Yerseke	72	87	96	93	84	75
Bruinisse	50	56	58	59	49	49
Zierikzee	7	7	7	7	8	9
Tholen	7	7	7	7	5	5
Overig Zeeland	15	15	16	14	10	10
Tot. Zeeland	151	172	184	180	156	148
Harlingen	20	18	12	9	6	6
Wieringen	11	11	9	6	5	5
Tot. Nrd. Nederland	31	29	21	15	11	11
Tot. Nederland	182	201	205	195	167	159

Bron: Produktschap voor Vis en Visprodukten

Volgens tabel 5 bedroeg in Zeeland het aantal bedrijven in de zin van economische eenheden 1) gedurende de laatste jaren ongeveer 100. Na de sinds 1962/63 sterk teruggelopen resultaten van de oestercultuur is het aantal bedrijven met de oestercultuur als hoofdbedrijf belangrijk gedaald.

Ter bepaling van de bedrijfsgrootte van de mosselbedrijven is het aandeel in de (vrij constante) totale productiecapaciteit aangehouden.

1) Verscheidene vergunninghouders die eigen percelen hebben, exploiteren deze niet met een eigen vaartuig, maar te zamen met een andere vergunninghouder. Hun eigen percelen zijn nl. te gering in omvang om deze met een eigen schip efficiënt te kunnen exploiteren. In dit verslag is uitgegaan van bedrijfseconomische eenheden (kweker-schip-percelen) waarbij de bedrijfsuitoefening met één vaartuig - ongeacht het aantal vergunninghouders - als één bedrijf is beschouwd, hoewel juridisch en soms ook privaat-economisch de vergunninghouders als afzonderlijke eenheden zouden kunnen worden gezien.

Deze samenwerking van vergunninghouders, die de laatste jaren toeneemt, heeft tot een efficiënter gebruik van schip en percelen geleid.

Tabel 5. Aantal bedrijven (economische eenheden) in de mosselcultuur

	1960/61	1963/64	1966/67	1967/68	1968/69
Aant.vergunninghouders	165	182	195	167	159
Aant.bedr.(econ.eenh.)	132	125	108	104	104
Aant.bedr. met mossel- cultuur als hoofdbedrijf		119	105	104	102
w.v.gevest.in Zeeland	78	98	96	95	94
gevest. in Nrd.Nederl.	18	21	9	9	8
Aant. bedr. met een pro- duktiecapaciteit 1) van:					
0 - 0,3%	5	11	10	6	4
0,3 - 0,5%	22	29	13	16	11
0,5 - 0,8%	27	23	18	21	21
0,8 - 1,3%	25	37	46	40	49
1,3 - 1,8%	13	14	13	15	12
meer dan 1,8%	4	5	5	6	5

1) In procenten van de totale produktiecapaciteit
Bronnen: Produktschap voor Vis en Visprodukten
L.E.I.

§ 4. Overzicht van de vloot

In tabel 6 is het aantal vaartuigen vermeld waarmee aan de mosselcultuur is deelgenomen.

Het aantal vaartuigen waarvoor de mosselcultuur hoofdbedrijf is, is regelmatig gedaald sinds 1963, vooral uit Noord-Nederland.

Het gemiddelde motorvermogen is sinds 1963 regelmatig gestegen als gevolg van het inbouwen van steeds sterkere motoren (motorvermogen 160 pk en meer). In 1968 werden meer nieuwe motoren ingebouwd dan in 1967, blijkens de toename in de groep vaartuigen met een motor van 160 en meer pk in 1968.

De leeftijdsopbouw van de vloot onderging weinig verandering. Nog steeds zijn verreweg de meeste vaartuigen tweedehands aangeschafte binnenschepen die vervolgens zijn verbouwd en zijn voorzien van de voor de mosselcultuur noodzakelijke of gebruikelijke uitrusting.

Tabel 6. Aantal vaartuigen in de mosselcultuur naar motorvermogen en leeftijd (toestand per 31 december)

	1960	1963	1966	1967	1968
Totaal aantal vaartuigen	142	134	122	117	113
met mosselcultuur als hoofdbedr.	108	128	119	117	111
uit Zeeland	(89)	(107)	(110)	(107)	(103)
uit Noord-Nederland	(19)	(21)	(9)	(10)	(8)
met een motor van:					
1 - 99 pk	33	22	9	7	4
100 - 159 pk	63	86	65	66	60
160 en meer pk	12	20	45	44	47
met casco, gebouwd in:					
1950 of later	9	11	11	11	11
1920 - 1949	42	60	50	49	48
voor 1920	57	57	58	57	52

Bronnen: Produktschap voor Vis en Visprodukten
 Directie van de Visserijen
 L.E.I.

HOOFDSTUK II

Uitgangspunten en basisgegevens

§ 1. Aantal bij het onderzoek betrokken bedrijven

Voor de seizoenen 1967/68 en 1968/69 zijn de gegevens die ten grondslag liggen aan de berekening van de bedrijfsresultaten ontleend aan de administraties van resp. 24 en 26 in Zeeland gevestigde bedrijven, zoals blijkt uit tabel 7.

Tabel 7. Aantal bedrijven, waarvan de gegevens zijn gebruikt voor de berekening van de bedrijfsresultaten

Seizoen	1963/64	1964/65	1965/66	1966/67	1967/68	1968/69
Totaal	26	19	21	25	24	26
w.v. in Bruinisse	14	10	11	14	12	14
in Yerseke	6	4	5	6	7	7
in Zierikzee	4	4	4	4	4	4
in Tholen	2	1	1	1	1	1

De desbetreffende kwekers namen vrijwillig deel aan de bedrijfsboekhouding voor de mosselkwekerij van de afdeling Visserij van het Landbouw-Economisch Instituut. Het aantal bedrijven waarvan de gegevens zijn gebruikt, was lager dan het totaalaantal bedrijven waarvan over de gegevens werd beschikt. Van enkele bedrijven konden de gegevens niet worden verwerkt, doordat enerzijds slechts de gegevens over één seizoen beschikbaar waren, terwijl de calculatie berust op gegevens over twee seizoenen, en anderzijds enige bedrijven zouden moeten worden ingedeeld in groepen waarin het aantal deelnemers te gering bleek om een representatief beeld te kunnen geven.

In het seizoen 1967/68 leverden de genoemde 24 bedrijven te zamen 25% af van de hoeveelheid mosselen, afgeleverd door alle in Zeeland gevestigde mosselkwekerijen voor welke de mosselcultuur hoofdbedrijf was. In het seizoen 1968/69 was dit percentage voor 26 bedrijven 29.

De indeling van de bedrijven in groepen is geschied naar de hoogte van het aandeel in de totale productiecapaciteit (zie § 2).

§ 2. Methode van onderzoek

Bij de calculatie is uitgegaan van het seizoen, lopend van 22 april tot

en met 21 april daaropvolgend. Opbrengsten en kosten, welke zijn berekend aan de hand van de werkelijke ontvangsten en uitgaven, betreffen alleen de mosselcultuur; opbrengsten en kosten van eventuele nevenwerkzaamheden (oestercultuur, werk voor derden, e.d.) zijn niet in de resultaten begrepen. Deze nevenwerkzaamheden waren, tengevolge van de keuze van de deelnemende bedrijven, van geringe betekenis.

De opbrengsten betreffen steeds de feitelijke afleveringen en de daaruit voortvloeiende ontvangsten. Deze zijn aan de hand van gegevens van het Kantoor voor Mosselzaken van het Produktschap voor Vis en Visprodukten geverifieerd. Mede op grond van de op de uitgaven uitgeoefende controle kan redelijkerwijs worden ingestaan voor de juistheid van opbrengsten en kosten.

De uitgaven die op hetzelfde seizoen drukken (b.v. motorbrandstoffen, huur voor de percelen, afleveringskosten) werden zonder meer onder de kosten opgenomen. Uitgaven die op een langere termijn betrekking hebben (b.v. onderhoud en reparatie casco en motor, vistuig) werden over vier seizoenen verdeeld om te komen tot een zo juist mogelijk kostenbedrag voor het desbetreffende seizoen. Voor de berekening van afschrijvings- en rentekosten is uitgegaan van de vervangingswaarde, waarbij rekening is gehouden met de ouderdom van casco en motor. Het rentepercentage is gebaseerd op het rendement op langlopende staatsobligaties (in 1967/68 en 1968/69 resp. 6,2 en 6,5%). De beloning voor de verrichte arbeid, ook die van de opvarende eigenaren, is gebaseerd op het gemiddeld betaalde brutoloon aan vreemde arbeidskrachten. Voorts zijn niet in de kosten opgenomen een vergoeding voor leiding en toezicht en een vergoeding voor ondernemersrisico. Deze vergoedingen zijn dus in het nettooverschot begrepen.

Een complicatie bij de berekening van de bedrijfsresultaten in de mosselcultuur is de kweekduur van de mosselen. Deze kan worden gesteld op twee seizoenen. Dit brengt met zich mee, dat de kosten in een bepaald seizoen niet zonder meer kunnen worden gesteld tegenover de opbrengsten in datzelfde seizoen, doch dat tegenover de opbrengsten van de in een bepaald seizoen afgeleverde mosselen moeten worden gesteld zowel de kosten welke in het voorafgaande seizoen, als die welke in het lopende seizoen voor die mosselen zijn gemaakt. Het gevolg hiervan is, dat in elk seizoen de kosten moesten worden gesplitst naar "jaarklasse" mosselen, d.w.z. dat zij moesten worden toegerekend enerzijds aan de in hetzelfde seizoen afgeleverde mosselen en anderzijds aan de in het volgende seizoen af te leveren mosselen. Mede met behulp van de uitgebreide tijdschrijving konden de kosten voldoende nauwkeurig worden gesplitst.

Over de indeling van de bedrijven in groepen zij nog het volgende vermeld. Een indeling naar motorvermogen, zoals bij andere takken van visserij is gedaan, leek in dit geval niet opportuun, aangezien de resultaten van de mosselkwekerij slechts in geringe mate van het motorvermogen afhankelijk zijn. Veeleer is te verwachten dat een belangrijk gedeelte van de verschillen in bedrijfsresultaten bepaald zal worden door de oppervlakte van de ter beschikking staande percelen en de kwaliteit daarvan. Van deze kwaliteit staat echter geen bruikbare gegevens ter beschikking. Des tijds, ten behoeve van een eerdere rapportering, is voor enkele seizoenen een factor-analyse uitgevoerd, waaruit bleek dat de bedrijfsresultaten een

nauwe samenhang vertoonden met het standaardcapaciteitscijfer, zoals dat door het Produktschap voor Vis en Visprodukten wordt samengesteld. Aangezien dit cijfer sinds 1957 afhankelijk is gesteld van de in de vier afgelopen seizoenen verrichte leveringen, kan worden aangenomen dat het cijfer gezien kan worden als een maat voor de kweekmogelijkheden van de bedrijven en zodoende indirect de oppervlakte en de kwaliteit van de percelen representeert.

Voor de seizoenen 1967/68 en 1968/69 is een dergelijke factor-analyse niet gemaakt; er is volstaan met de correlatie vast te stellen tussen het aandeel in de totale productiecapaciteit ¹⁾ en de afleveringen, resp. bruto-opbrengsten (zie bijlage 5). De correlatiecoëfficiënten van 0,88 en 0,86 zijn voldoende hoog om aan te nemen dat het aandeel in de totale productiecapaciteit ook in 1967/68 en 1968/69 een bruikbare maatstaf is voor de indeling van de bedrijven. Uit dien hoofde is ook voor de seizoenen 1967/68 en 1968/69 het aandeel in de totale productiecapaciteit als indelingscriterium gehandhaafd.

§ 3. Aantal vaar- en mandagen, motorvermogen en inhoud casco

Een overzicht van de uit de tijdsbeschrijving gebleken vaar- en mandagen is opgenomen in tabel 8.

De in de tabel vermelde directe mandagen zijn rechtstreeks besteed aan de kwekerij, d.w.z. het zaaien, opvissen, afleveren, schoonhouden van percelen en mosselen, enz. met inbegrip van de daarvoor gemaakte reisdagen.

Uit tabel 9 blijkt dat het gemiddelde motorvermogen van de deelnemers in het algemeen is toegenomen vergeleken bij het seizoen 1964/65, met uitzondering van de groep bedrijven met een productiecapaciteit van 1,3-1,8% van de totale productiecapaciteit, waarbij in 1968/69 het gemiddelde motorvermogen daalde van 213 tot 185 pk. De gemiddelde inhoud in B.R.T. daalde in 1968/69 bij alle drie groepen.

---

1) Ter wille van de continuïteit is in plaats van het standaardcapaciteitscijfer het aandeel in de totale productiecapaciteit gebruikt. Dit cijfer geeft de verhouding aan tussen het standaardcapaciteitscijfer van een bedrijf en het totaal van de standaardcapaciteitscijfers.

Tabel 8. Vaar- en mandagen in het afleveringsseizoen 1967/68 en 1968/69

Productie- capaciteit 1)	0,5 - 0,8%			0,8 - 1,3%			1,3 - 1,8%		
	Zee- land	Wad.- zee	To- taal	Zee- land	Wad.- zee	To- taal	Zee- land	Wad.- zee	To- taal
afleveringsseizoen 1967/68									
t.l.v. 1966/67	128	93	221	163	146	309	206	133	339
t.l.v. 1967/68	96	176	272	161	189	350	179	258	437
Totaal	224	269	493	324	335	659	385	391	776
Vaardagen	68	77	145	82	79	161	93	93	186
Aant.manjaren	1,4	1,8	3,2	1,9	1,9	3,8	2,0	2,1	4,1
Gem.bemann.	3,0	3,1	3,1	3,8	3,9	3,8	4,0	4,0	4,0
afleveringsseizoen 1968/69									
t.l.v. 1967/68	76	91	167	161	127	288	164	110	274
t.l.v. 1968/69	111	185	296	168	186	354	214	222	436
Totaal	187	276	463	329	313	642	378	332	710
Vaardagen	67	75	142	90	77	167	101	83	184
Aant.manjaren	1,3	1,7	3,0	1,8	1,8	3,6	2,0	1,7	3,7
Gem.bemann.	3,0	3,0	3,0	3,5	3,5	3,5	4,0	4,0	4,0

1) In procenten van de totale productiecapaciteit

Tabel 9. Gemiddeld motorvermogen en bruto-inhoud casco v.d. deelnemende mosselkwekerijen

Productie- capaciteit 1)	Motorvermogen in pk					Inhoud casco in B.R.T.2)				
	64/65		66/67		68	64/65		66/67		68/69
	65	66	67	68	69	65	66	67	68	69
0,5 - 0,8%	146	155	158	164	168	48	53	47	52	50
0,8 - 1,3%	140	171	173	164	168	66	70	66	65	61
1,3 - 1,8%	190	198	182	213	185	65	61	69	79	75

1) In procenten van de totale productiecapaciteit

2) Volgens opgave deelnemers.

HOOFDSTUK III

Resultaten van het onderzoek

§ 1. Netto-bedrijfsresultaat

Tabel 10 geeft een samenvatting van de resultaten per bedrijf van 1966/67 t/m 1968/69 voor drie capaciteitsgroepen.

Zowel de bruto-opbrengst als het netto-overschot vertonen een wisselvallig verloop. In het seizoen 1967/68 daalden de gemiddelde bruto-opbrengst en het gemiddelde netto-overschot bij de grotere bedrijven (produktiecapaciteit 0,8-1,3% en 1,3-1,8% van de totale productiecapaciteit), terwijl bruto-opbrengst en netto-overschot van de kleinere bedrijven (produktiecapaciteit 0,5-0,8% van de totale productiecapaciteit) stegen t.o.v. het seizoen 1966/67. Het seizoen 1968/69 geeft in alle opzichten een stijging te zien t.o.v. het seizoen 1967/68. De gemiddelde bruto-opbrengst van de drie groepen steeg in het seizoen 1968/69 met percentages die varieerden van 29-36, terwijl het gemiddelde netto-overschot globaal verdubbelde.

Het verband tussen bedrijfsgrootte (produktiecapaciteit) en hoogte van het netto-overschot was in het seizoen 1968/69 minder sterk. Het netto-overschot van de middelgrote bedrijven was in dat seizoen lager dan dat van de kleinere bedrijven.

Onderzocht is nog of er een verband bestaat tussen de grootte van het bedrijf en de hoogte van de gemiddelde prijs van de afgeleverde consumptiemosselen. Onderstaande opstelling geeft voor elk van de drie groepen deze gemiddelde prijs weer in 1967/68 en 1968/69.

Gem. prijs van de afgeleverde consumptiemosselen en productiecapaciteit 1)

<u>produktiecapaciteit</u>	<u>1967/68</u>	<u>1968/69</u>
0,5 - 0,8%	16,30	13,78
0,8 - 1,3%	16,13	13,87
1,3 - 1,8%	16,45	15,07

1) In procenten van de totale productiecapaciteit

In het seizoen 1967/68 blijken de verschillen in de gemiddelde prijs tussen de drie groepen gering te zijn. In het seizoen 1968/69 was de gemiddelde prijs van de afgeleverde consumptiemosselen bij de grootste bedrijven aanzienlijk hoger dan die bij de kleinere en middelgrote bedrijven. Er moet echter geconcludeerd worden dat uit deze gegevens geen duidelijk verband blijkt tussen bedrijfsgrootte en hoogte van de gemiddelde prijs.

Tabel 10. Resultaten per bedrijf in de mosselcultuur (in 1 000 gld.; uitsluitend in Zeeland gevestigde bedrijven)

		Productiecapaciteit 1)		
		0,5 - 0,8%	0,8 - 1,3%	1,3 - 1,8%
Bruto-opbrengst	1966/67	70,8	114,8	171,3
	1967/68	97,2	114,1	166,8
	1968/69	131,5	147,4	226,5
Bruto-overschot	1966/67	16,7	43,6	87,5
	1967/68	30,6	32,4	72,3
	1968/69	51,9	50,0	121,3
Netto-overschot	1966/67	4,0	29,9	70,7
	1967/68	15,5	16,9	51,0
	1968/69	36,6	33,1	99,9
Toegevoegde waarde per opvarende	1966/67	14,8	22,1	31,9
	1967/68	19,0	18,6	27,2
	1968/69	27,7	24,7	43,5

1) In procenten van de totale productiecapaciteit

Wat tabel 10 betreft moet wel in het oog worden gehouden dat uit het netto-overschot nog moeten worden bestreden de vergoedingen voor leiding, toezicht en ondernemersrisico. Hiervoor zijn onder de kosten geen bedragen begrepen. Vooral het ondernemersrisico moet niet worden onderschat; het mosselkwekersbedrijf loopt als gevolg van zijn afhankelijkheid van de natuur een belangrijk niet te verzekeren risico.

In verhouding tot de bruto-opbrengst was het netto-overschot gedurende de seizoenen 1967/68 en 1968/69 het hoogst bij de grootste bedrijven, nl. resp. 31% en 44% van de bruto-opbrengst. Voor de middelgrote bedrijven waren deze percentages resp. 15% en 22% en voor de kleinere bedrijven 16% en 28%.

De hoogte van het netto-overschot kan echter niet de enige maatstaf zijn voor de beoordeling van de bedrijfsresultaten. Van belang is ook het aantal in het bedrijf werkzame personen dat dit resultaat heeft bewerkstelligd en de beloning van deze arbeidskrachten. Daarom is in tabel 10 ook vermeld de toegevoegde waarde per opvarende. Deze toegevoegde waarde wordt gevormd door van de bruto-opbrengst af te trekken alle kosten voor zover deze aan bedrijfstakken buiten de visserij moeten worden afgestaan. Het resterende bedrag komt aan het visserijbedrijf ten goede in de vorm van arbeidsloon (inclusief sociale voorzieningen), proviand, rente en netto-overschot. Wordt dit bedrag gedeeld door het aantal manjaren, dan ontstaat de waarde die elke opvarende tot de bedrijfsresultaten heeft bijgedragen.

De toegevoegde waarde per opvarende vertoonde in de seizoenen 1967/68 en 1968/69 hetzelfde verloop als de bruto-opbrengst en het netto-overschot. Een stijging bij de kleinere bedrijven in het seizoen 1967/68 en een daling in dat seizoen bij de twee overige groepen; in het seizoen 1968/69 sterke stijgingen bij de drie groepen.

Bij het beoordelen van de netto-resultaten moet voorts worden bedacht dat in het algemeen het netto-overschot toekomt aan meer dan één eigenaar. Exacte cijfers over het aantal eigenaren per bedrijf zijn niet bekend, doch wel kan worden gesteld dat het aantal opvarende eigenaren per bedrijf één tot vier bedraagt, terwijl zich in de meeste gevallen aan de wal ook één of meer eigenaren bevinden, aan wie eveneens een deel van het netto-overschot wordt uitgekeerd.

§ 2. Samenstelling van de kosten

Tabel 11 (zie blz. 21) geeft een uitvoerige kostenspecificatie over de afleveringsseizoenen 1967/68 en 1968/69.

De personeelskosten vormden in deze twee afleveringsseizoenen de belangrijkste kostencategorie bij alle groepen. In het seizoen 1967/68 maakten de personeelskosten 47% tot 51% uit van de totale kosten; in het seizoen 1968/69 waren deze percentages lager nl. 43% tot 45%. De personeelskosten zijn onafhankelijk van de brutobesomming, omdat geen "deel" wordt uitbetaald, zoals bij andere takken van visserij gebruikelijk is, doch een vast loon.

Het aandeel van de vaartuigkosten in de totale kosten varieerde in 1967/68 van 32% tot 37% en in het seizoen 1968/69 van 30% tot 33%. De overige kosten vertonen een toenemend aandeel in de totale kosten en wel van 13% tot 18% in 1967/68 tot 23% tot 25% in 1968/69. Dit moet hoofdzakelijk worden toegeschreven aan de sterke stijging van de afleveringskosten als gevolg van de aanvoerstijgingen en verhoogde heffingen in het seizoen 1968/69.

De personeelskosten en de vaartuigkosten maken bij de grootste bedrijven een lager percentage uit van de totale kosten dan bij de kleinere bedrijven.

§ 3. Bedrijfsresultaten per kweekgebied

Bijna alle in Zeeland gevestigde mosselkwekerijen exploiteren zowel percelen in Zeeland als op de Waddenzee. Door de kosten en opbrengsten te splitsen naar kweekgebied kon worden vastgesteld in welke mate elk der gebieden in het resultaat heeft bijgedragen (zie tabel 12).

Er blijkt zich ten aanzien van netto-overschot en toegevoegde waarde per manjaar bij de drie groepen een verschuiving te hebben voorgedaan. Was in de seizoenen 1965/66 en 1966/67 de bijdrage in het netto-overschot en de toegevoegde waarde per manjaar van de Zeeuwse percelen hoger dan die van de percelen in de Waddenzee, in de seizoenen 1967/68 en 1968/69 was het juist andersom. In laatstgenoemd seizoen droegen de

Tabel 11. Kostenopbouw per bedrijf naar productiecapaciteit 1)

	Productiecapaciteit					
	0,5 - 0,8%		0,8 - 1,3%		1,3 - 1,8%	
	1967/68	1968/69	1967/68	1968/69	1967/68	1968/69
Motorbrandstoffen	5 088	5 272	5 541	6 431	7 368	7 766
Dekbehoefte(incl. navigatiemiddelen)	1 026	1 467	1 334	1 785	1 773	2 483
Haven-,sluis- en bruggelden	516	519	618	604	677	700
Onderhoud/reparatie casco	5 763	5 734	5 908	6 386	5 934	5 685
Onderhoud/reparatie motor	2 230	2 210	2 050	2 270	2 425	2 835
Verzekering vaartuig	1 426	1 386	1 445	1 610	2 064	2 085
Afschrijving casco en motor	9 117	9 413	8 769	9 797	12 752	12 105
Rente casco en motor	3 566	3 630	3 750	4 173	5 581	5 793
Korren en molen/zeef	1 790	1 663	1 747	1 804	2 283	2 210
Totaal vaartuig	30 522	31 294	31 162	34 860	40 857	41 662
Arbeidsloon	37 355	38 877	45 134	46 770	48 659	49 174
Proviand en diversen	2 014	1 793	2 043	2 064	2 837	2 469
Reisgeld bemanning	1 256	1 442	1 996	2 360	2 638	2 228
Totaal personeel	40 625	42 112	49 173	51 194	54 134	53 871
Percelen	2 960	3 153	4 893	5 363	4 776	4 850
Afleveringskosten	3 874	11 782	4 902	12 913	7 390	18 296
Aankopen mosselen	190	2 054	2 488	4 441	3 329	2 313
Diensten van derden	-	1 082	66	399	-	-
Rente mosselvoorraad	2 339	2 306	2 978	2 931	3 413	3 471
Algemene kosten	1 108	1 180	1 520	2 196	1 909	2 123
Totale kosten	81 618	94 963	97 182	114 297	115 808	126 586

1) In procenten van de totale productiecapaciteit

Wadpercelen tenminste 60% bij in het netto-overschot en in de toegevoegde waarde per manjaar.

Tabel 12. Gemiddeld bedrijfsresultaat per kweekgebied

Afleverings- seizoen	Netto-overschot		Toegev. waarde p. manj.	
	Zeeland	Waddenzee	Zeeland	Waddenzee
Produktiecapaciteit 1) 0,5-0,8%				
1965/66	20 076	% 930	11 135	7 035
1966/67	9 473	% 5 502	8 596	6 200
1967/68	% 3 235	18 782	5 153	13 854
1968/69	% 851	37 421	6 447	21 278
Produktiecapaciteit 1) 0,8-1,3%				
1965/66	31 170	12 414	12 112	10 185
1966/67	28 484	1 378	14 718	7 415
1967/68	% 3 157	20 042	6 048	12 581
1968/69	7 346	25 776	9 857	14 882
Produktiecapaciteit 1) 1,3 - 1,8%				
1965/66	53 250	4 454	18 889	7 867
1966/67	65 039	5 657	24 465	7 396
1967/68	% 1 433	52 453	6 792	20 406
1968/69	33 071	66 854	17 334	26 134

1) In procenten van de totale produktiecapaciteit

Samenvatting

De aanvoer van consumptiemosselen vertoont een tegengesteld verloop in de seizoenen 1967/68 en 1968/69. Was er in het seizoen 1967/68 sprake van een daling van de aanvoer met 4% t.o.v. het voorafgaande seizoen tot 78,7 mln kg, in het seizoen 1968/69 steeg de aanvoer met 37% tot 107,6 mln kg, waarbij de aanvoeren uit Zeeland en uit de Waddenzee in ongeveer gelijke mate stegen.

De bruto-opbrengst steeg in de seizoenen 1967/68 en 1968/69 en wel met resp. 31% en 8%. Er trad een daling op van de gemiddelde prijs van f. 16,47 per mosselton in 1967/68 tot f. 13,12 in 1968/69.

Hierbij moet opgemerkt worden dat in de seizoenen 1967/68 en 1968/69 de prijs op een andere wijze tot stand kwam dan in de voorafgaande seizoenen. In het seizoen 1967/68 werd het veilingstelsel ingevoerd terwijl daarvoor de afgeleverde consumptiemosselen tegen vaste prijzen werden afgerekend met het Kantoor voor Mosselzaken van het Produkt-schap voor Vis en Visprodukten.

De uitgevoerde hoeveelheden vertoonden een verloop, vergelijkbaar met dat van de aanvoer. De exportopbrengst nam voortdurend toe. De invoer steeg in 1967/68, doch was in 1968/69 belangrijk lager.

De bedrijfsresultaten waren in het seizoen 1968/69 aanzienlijk gunstiger dan in het seizoen 1967/68. In laatstgenoemd seizoen waren in de middelgrote en grotere bedrijven de bruto-opbrengst, het netto-overschot en de toegevoegde waarde per opvarende, lager dan in 1966/67.

In het seizoen 1968/69 steeg de bruto-opbrengst in alle 3 grootteklassen met percentages die varieerden van 29 tot 36, de netto-overschotten verdubbelden globaal en de toegevoegde waarde per opvarende was 33% tot 60% hoger dan in het seizoen 1967/68.

De Zeeuwse percelen droegen in de seizoenen 1967/68 en 1968/69 minder bij in het netto-overschot en de toegevoegde waarde per opvarende dan die in de Waddenzee, terwijl in de seizoenen 1965/66 en 1966/67 het omgekeerde het geval was. In het seizoen 1968/69 droegen de percelen in de Waddenzee ten minste 60% bij in het netto-overschot en in de toegevoegde waarde per opvarende.

Summary

The report describes the financial results of the Dutch musselculture up to the season 1968/69.

The production of mussels for human consumption reached a total of 108 000 metric tons in 1968/69, compared with 79 000 tons in 1967/68. The proceeds amounted tot 14 million guilders in 1968/69, this being 13 million guilders in the preceding season. In both seasons the culture in the Zeeland estuaries yielded 34 per cent of the total production, the remainder was landed from the Wadden sea.

Imports of mussels declined sharply to 3 000 tons in 1968/1969, being 13 000 tons in the preceding season. Exports rose from 55 000 to 64 000 tons, whereas the value of the exports rose from 17 to 20 million guilders. The exported mussels were mainly shipped to France and Belgium.

The musselculture was practised by 102 enterprises, making use of 111 vessels. The enterprises are classified into groups based upon the production capacity expressed as a percentage of the total production capacity.

The financial results of three groups of enterprises are shown in the next table.

Average financial results per enterprise of the Dutch mussel culture (thousands of guilders)

		Production capacity 1)		
		0,5 - 0,8%	0,8 - 1,3%	1,3 - 1,8%
Gross receipts	1966/67	70,8	114,8	171,3
	1967/68	97,2	114,1	166,8
	1968/69	131,5	147,4	226,5
Gross profit 2)	1966/67	16,7	43,6	87,5
	1967/68	30,6	32,4	72,3
	1968/69	51,9	50,0	121,3
Net profit	1966/67	4,0	29,9	70,7
	1967/68	15,5	16,9	51,0
	1968/69	36,6	33,1	99,9

1) In a percentage of the total production capacity

2) Including interest and depreciation

In the seasons 1967/1968 and 1968/1969 the greater part of the net profit came from the culture in the Wadden sea, the Zeeland estuaries contributed only a little in the total results.

BIJLAGEN

BIJLAGE I

Vlootoverzicht, seizoen 1967/68 (toestand per 31 december 1967)

Thuishaven	Letter- teken	Tot.aantal bedr. v'ign	w. v. mossel- cult. hoofdbedr. bedr. v'ign	Inhoud casco in BRT					Bouwjaar casco						
				voor > 59					voor						
				20	30	40	50	59	1920	1929	1939	1949	1950	1960	
Brunisse	BRU	33	37	1	4	12	6	14	13	13	5	2	3	1	
Graauw	GRA	1	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	
Harlingen	HA	5	5	1	3	1	-	-	2	1	2	-	-	-	
Hontenisse	HON	2	2	2	1	1	-	-	1	1	1	-	-	-	
Terneuzen	NZ	2	2	2	2	2	1	1	1	1	-	-	-	-	
Ouddorp	OD	1	1	1	1	1	-	-	1	1	-	-	-	-	
Tholen	TH	4	5	4	5	5	3	1	1	1	3	-	-	1	
Wieringen	WR	5	5	5	5	5	1	4	2	2	-	-	-	-	
Yerseke	YE	45	49	45	49	1	6	12	12	18	31	9	5	1	
Zierikzee	ZZ	6	10	6	10	1	1	1	7	4	2	1	-	3	
Totaal		104	117	104	117	4	19	33	20	41	57	26	20	3	9

Thuishaven	Letter- teken	Motorvermogen in pk				Bouwjaar motor								
		voor > 189				voor								
		40	70	100	130	160	1940	1944	1949	1954	1955	1960	1965	
Brunisse	BRU	-	1	5	18	4	9	2	3	-	2	8	14	8
Graauw	GRA	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Harlingen	HA	-	-	1	4	-	-	-	1	-	2	-	1	1
Hontenisse	HON	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-
Terneuzen	NZ	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
Ouddorp	OD	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Tholen	TH	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Wieringen	WR	-	-	1	3	1	-	-	1	-	3	1	1	-
Yerseke	YE	1	2	6	19	4	17	1	1	1	16	22	8	8
Zierikzee	ZZ	-	-	-	3	2	5	-	-	-	1	2	5	2
Totaal		2	5	18	48	12	32	3	5	2	8	33	46	20

Bronnen: Produktschap voor Vis en Visprodukten: Directie van de Visserijen; L. E. I.

Vlootoverzicht, seizoen 1968/69 (toestand per 31 december 1968)

Thuishaven	Letter- teken	Tot.aantal bedr. vgn	w.v. mossel- cult. hoofdbedr. bedr. vgn	Inhoud casco in BRT					Bouwjaar casco					
				20	30	40	50	> 59	voor 1920	1920-1929	1930-1939	1940-1949	1950-1959	1960-1968
Brunisse	BRU	33	37	1	7	14	9	6	14	12	5	2	3	1
Graauw	GRA	1	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Harlingen	HA	5	5	4	4	1	3	-	1	1	2	-	-	-
Hontemisse	HON	2	2	2	2	1	1	-	1	1	-	-	-	-
Terneuzen	NZ	2	2	2	2	-	1	1	1	1	-	-	-	-
Ouddorp	OD	1	1	1	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-
Tholen	TH	4	4	4	4	1	2	-	1	1	2	-	1	-
Wieringen	WR	4	4	4	4	-	1	3	-	1	-	3	-	-
Yerseke	YE	43	47	42	46	1	5	9	11	20	27	10	5	1
Zierikzee	ZZ	9	10	9	10	1	1	2	2	4	4	2	1	3
Totaal		104	113	102	111	6	20	30	23	32	52	26	19	3

Thuishaven	Letter- teken	Motorvermogen in pk					Bouwjaar motor							
		40	70	100	130	160 > 189	voor 1940	1940-1944	1945-1949	1950-1954	1955-1959	1960-1964	1965-1968	
Brunisse	BRU	-	1	5	17	5	9	2	3	-	2	8	14	8
Graauw	GRA	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Harlingen	HA	-	-	1	3	-	-	-	-	-	2	1	-	1
Hontemisse	HON	-	-	1	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Terneuzen	NZ	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Ouddorp	OD	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Tholen	TH	-	1	1	1	1	1	1	-	1	1	1	1	1
Wieringen	WR	-	-	1	2	1	-	-	-	-	3	1	-	-
Yerseke	YE	-	2	3	18	5	18	-	1	-	14	22	9	9
Zierikzee	ZZ	-	-	-	3	2	5	-	-	-	1	2	5	2
Totaal		-	4	15	45	14	33	2	3	2	6	31	46	21

Bronnen: Productieschap voor Vis en Visproducten;

Directie van de Visserijen;

L.E.I.

BIJLAGE III

Het aantal mosselkwekerijen 1) per groep per plaats (1967/68) (Alleen voor zover mosselkwekerij hoofdbedrijf)

Groep 2)	Totaalaantal		W.v. deelnemers	
	totaal	per plaats	totaal	per plaats
I. 0 - 0,3%				
a. Zeeuwse bedrijven	5	5. YE	-	-
b. Noord-Ned. bedrijven	1	1. WR	-	-
II. 0,3 - 0,5%				
a. Zeeuwse bedrijven	11	4. BRU-1. GRA-2, HON-1. OD-1. TH -2. YE	-	-
b. Noord-Ned. bedrijven	5	1. HA-4. WR	-	-
III. 0,5 - 0,8%				
a. Zeeuwse bedrijven	21	10. BRU-1. NZ-1. TH-9. YE	7	3. BRU-1. TH-3. YE
b. Noord-Ned. bedrijven	-	-	-	-
IV. 0,8 - 1,3%				
a. Zeeuwse bedrijven	37	13. BRU-1. HA-1. NZ-2. TH-19. YE-1. ZZ	9	5. BRU-3. YE-1. ZZ
b. Noord-Ned. bedrijven	3	3. HA	-	-
V. 1,3 - 1,8%				
a. Zeeuwse bedrijven	15	6. BRU-6. YE-3. ZZ	8	4. BRU-1. YE-3. ZZ
b. Noord-Ned. bedrijven	-	-	-	-
VI. > 1,8%				
a. Zeeuwse bedrijven	6.	4. YE-2. ZZ	-	-
b. Noord-Ned. bedrijven	-	-	-	-
Totaal	95		24	
a. Zeeuwse bedrijven	9		-	
b. Noord-Ned. bedrijven	104		24	
Totaal generaal				

1) Aantal bedrijven in de zin van economische eenheden.

2) Productiecapaciteit in procenten van de totale productiecapaciteit.

Bronnen: Productieschap voor Vis en Visproducten;

I. E. I.

Het aantal mosselkwekerijen 1) per groep per plaats (1968/'69) (alleen voor zover mosselkwekerij hoofdbedrijf)

Groep 2)	Totaalaantal		W.v. deelnemers	
	totaal	per plaats	totaal	per plaats
I. 0 - 0,3%				
a. Zeeuwse bedrijven	4	1. BRU-1, GRA-2, YE	-	-
b. Noord-Ned. bedrijven	-		-	-
II. 0,3 - 0,5%				
a. Zeeuwse bedrijven	6	2. BRU-2, HON-2, YE	-	-
b. Noord-Ned. bedrijven	5	1. HA-4, WR	-	-
III. 0,5 - 0,8%				
a. Zeeuwse bedrijven	21	10. BRU-1, NZ-1, OD-2, TH 7. YE	9	5. BRU-1, TH-3, YE
b. Noord-Ned. bedrijven	-		-	-
IV. 0,8 - 1,3%				
a. Zeeuwse bedrijven	46	14. BRU-1, NZ-1, TH-24, YE 6. ZZ	11	5. BRU-4, YE-2, ZZ
b. Noord-Ned. bedrijven	3	3. HA	-	-
V. 1,3 - 1,8%				
a. Zeeuwse bedrijven	12	6. BRU-1, TH-3, YE-2, ZZ	6	4. BRU-2, ZZ
b. Noord-Ned. bedrijven	-		-	-
VI. > 1,8%				
a. Zeeuwse bedrijven	5	4. YE-1, ZZ	-	-
b. Noord-Ned. bedrijven	-		-	-
Totaal	94		26	
a. Zeeuwse bedrijven	8		-	
b. Noord-Ned. bedrijven	102		26	
Totaal generaal				

1) Aantal bedrijven in de zin van economische eenheden.

2) Produktiecapaciteit in procenten van de totale produktiecapaciteit, L.E.I.
Bronnen: Productschap voor Vis en Visproducten;

BIJLAGE V

Omvang en representativiteit van het onderzoek

Het aantal groepen waarvan de bedrijfsresultaten zijn berekend is in de seizoenen 1967/68 en 1968/69 gelijk gebleven en bedroeg drie. Het totaal aantal bedrijven waarvan de gegevens zijn gebruikt voor dit verslag is teruggelopen van 25 in het seizoen 1966/67 tot 24 in 1967/68 en nam toe tot 26 in 1968/69.

De bedrijven waarvan de gegevens zijn gebruikt waren allen bedrijven voor welke de mosselkwekerij de enige of de voornaamste bron van inkomen was. Hoewel enkele bedrijven naast de mosselcultuur nevenwerkzaamheden uitoefenden (o.a. oestercultuur of werk voor derden) namen deze werkzaamheden een geringe plaats in de totale bedrijvigheid in. Onderstaande gegevens tonen aan dat de aan nevenwerkzaamheden bestede tijd in de seizoenen 1967/68 en 1968/69 van geringe betekenis was voor de betreffende bedrijven. De opbrengst verkregen uit deze nevenwerkzaamheden was relatief van nog geringere betekenis.

Directe mandagen in nevenwerkzaamheden in procenten van het totaal aantal directe mandagen

	1967/68	1968/69
Productiecapaciteit 0,5 - 0,8% 1):	3	2
Productiecapaciteit 0,8 - 1,3% 1):	1	3
Productiecapaciteit 1,3 - 1,8% 1):	1	1

1) In procenten van de totale productiecapaciteit.

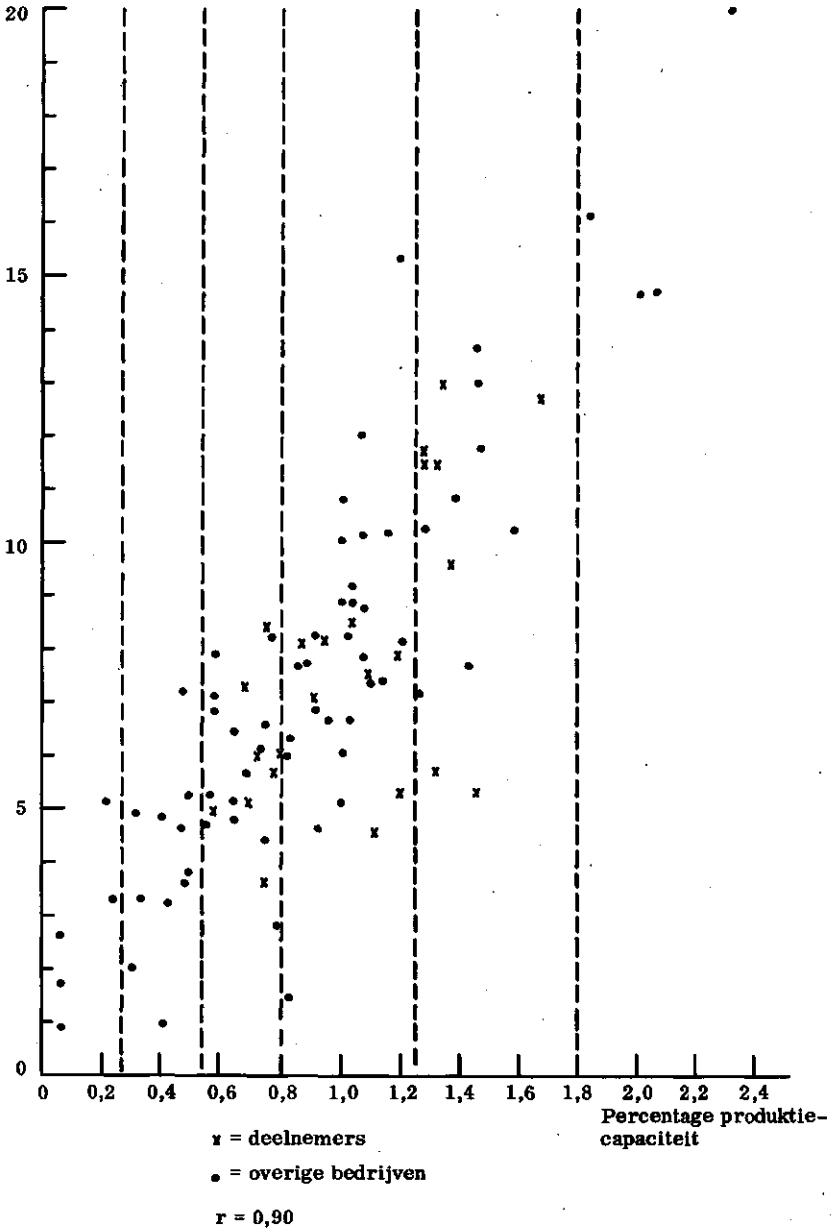
Alle opbrengsten en kosten van deze nevenwerkzaamheden zijn bij de berekening van de bedrijfsresultaten buiten beschouwing gelaten. Slechts indien door een bepaald bedrijf alle werkzaamheden verbonden aan het kweken van mosselen verband houdende met een bepaalde vergunning - dus zaadvissen en afleveren inbegrepen - werden verricht, werden hiervan de opbrengsten en kosten als integrerend deel van het bedrijf beschouwd. Hierbij is afgezien van vergoedingen aan de vergunninghouder welke moeilijk zijn vast te stellen en bedrijfseconomisch beschouwd uit de winst dienen te worden betaald.

Voorts is voor de bepaling van de bedrijfsresultaten en de toegevoegde waarde per manjaar uitsluitend rekening gehouden met het aantal personen dat daadwerkelijk aan de kwekerij heeft deelgenomen, dus de bemanning van het vaartuig.

Wat de representativiteit van het onderzoek betreft, de bedrijven waarop de uitkomsten vermeld in dit verslag betrekking hebben geven een voldoende representatief beeld van het geheel van bedrijven in de betreffende groepen, waarvoor de mosselkwekerij hoofdbedrijf is. Dit geldt zowel t.a.v. de afleveringen en opbrengsten, mede gezien het aandeel in de totale productiecapaciteit (zie de grafieken a, b, c, d) als t.a.v. de gemiddelden der technische gegevens van casco en motor. Ook de gemiddelde afleveringen per bedrijf van de deelnemers wijken in het algemeen slechts weinig af van het gemiddelde van de in Zeeland gevestigde kwekerijen waarvoor de mosselkwekerij hoofdbedrijf is, zoals blijkt uit bijlage VI.

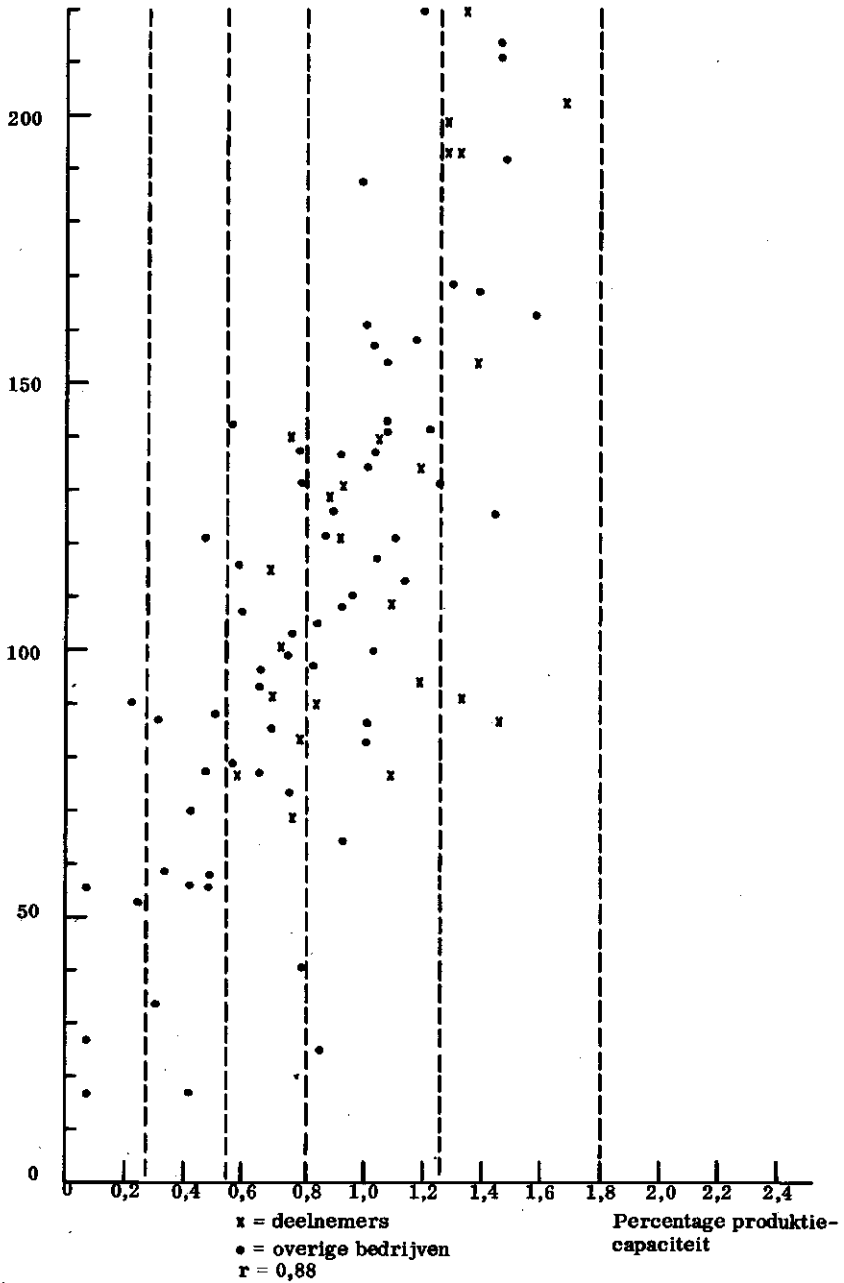
Grafiek a. Productiecapaciteit (in % v.d. tot. prod. cap.) en afleveringen van in Zeeland gevestigde bedrijven met hoofdbedrijf mosselcultuur, seizoen 1967/68

Afleveringen x 1000 ton

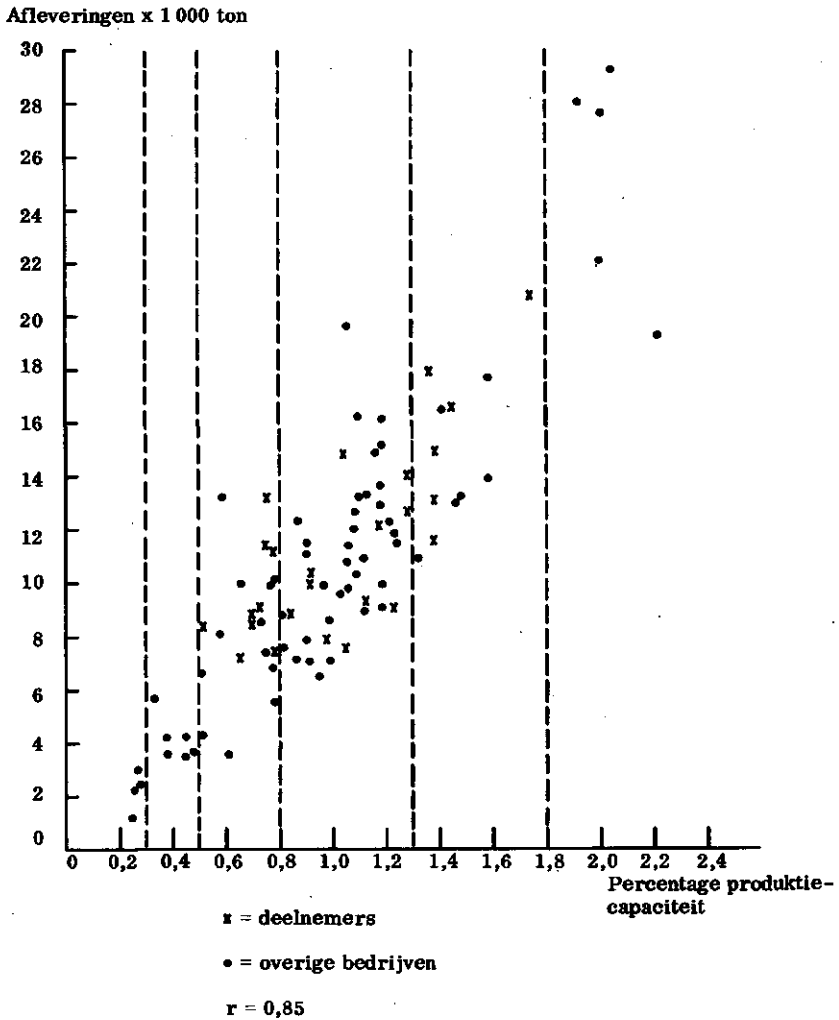

Grafiek b. Productiecapaciteit (in % v.d. tot. prod. cap.) en bruto-opbrengst van in Zee-land gevestigde bedrijven met hoofdbedrijf mosselcultuur, seizoen 1967/68.

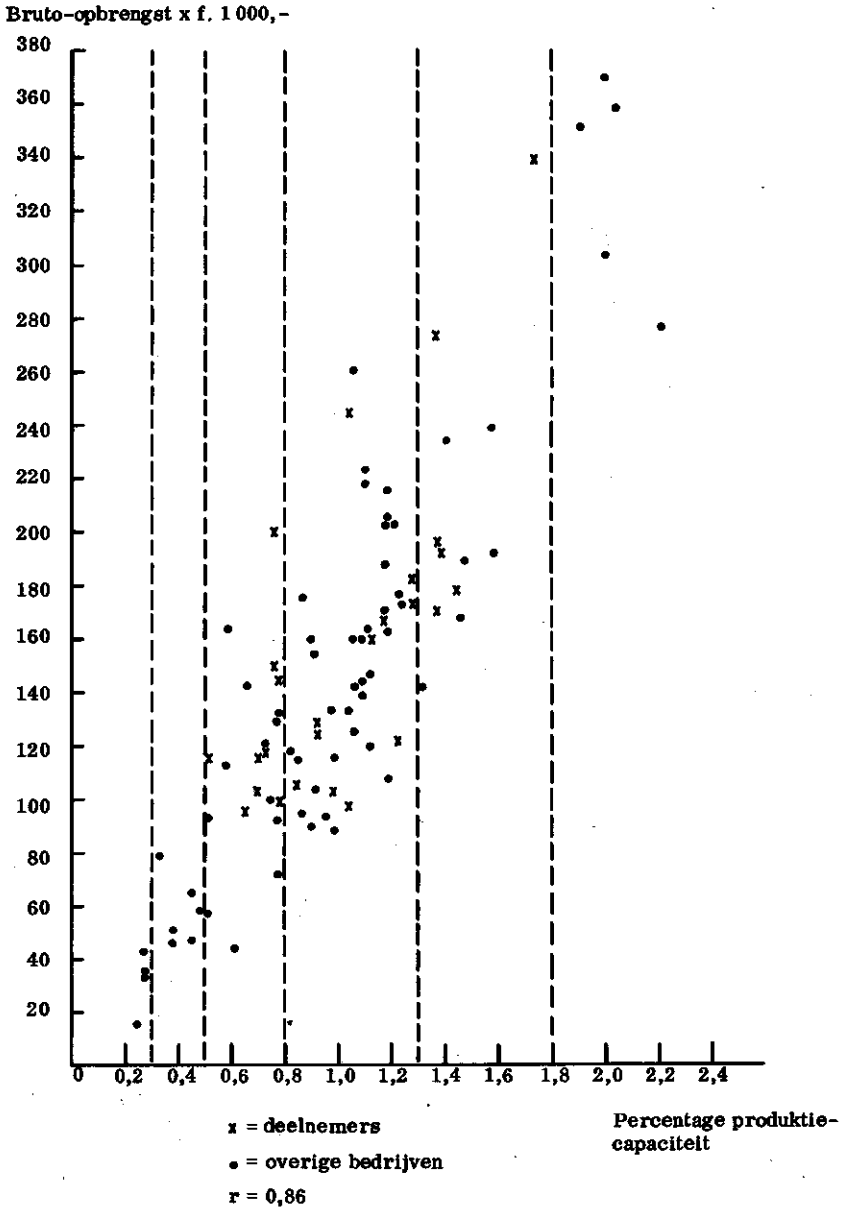
Bruto-opbrengst x 1000 gld

Grafiek c. Productiecapaciteit (in procenten van de totale productiecapaciteit) en afleveringen van in Zeeland gevestigde bedrijven met hoofdbedrijf mosselcultuur, seizoen 1968/69

Grafiek d. Productiecapaciteit (in procenten van de totale productiecapaciteit) en bruto-opbrengst van in Zeeland gevestigde bedrijven met hoofdbedrijf mosselcultuur, seizoen 1968/69.

BIJLAGE VI
Gemiddelde afleveringen per bedrijf (in mosselton)

Selzoen	1963/64	1964/65	1965/66	1966/67	1967/68	1968/69
Productiecapaciteit 1)						
0,3 - 0,5%						
Totaal	4 525	4 357	4 312	3 924	3 946	4 148
Deelnemers	5 066	-	-	-	-	-
Productiecapaciteit 1)						
0,5 - 0,8%						
Totaal	7 306	6 868	6 864	5 918	5 864	8 587
Deelnemers	6 652	6 624	6 843	5 839	5 961	9 468
Productiecapaciteit 1)						
0,8 - 1,3%						
Totaal	10 650	9 726	10 354	8 443	7 788	11 077
Deelnemers	10 509	9 567	11 145	9 067	7 073	10 626
Productiecapaciteit 1)						
1,3 - 1,8%						
Totaal	14 475	13 421	12 342	12 607	10 585	14 594
Deelnemers	15 078	13 019	12 194	13 319	10 139	15 028

1) In procenten van de totale productiecapaciteit.

BIJLAGE VII

Toelichting op de berekening van kosten en opbrengsten

De bedrijfsopbrengsten en kosten zijn gebaseerd op de ontvangsten en uitgaven van de aan de bedrijfsboekhouding deelnemende bedrijven en berekend zoals hieronder is aangegeven. Hierbij moet rekening worden gehouden met de omstandigheid dat opbrengsten en kosten die betrekking hadden op nevenwerkzaamheden zijn geëlimineerd, zodat de gegeven opbrengsten- en kostenbedragen slechts de aan het mosselkwekersbedrijf toe te rekenen grootheden betreffen. De betekenis van deze nevenwerkzaamheden was gering.

1. Bedrijfsopbrengsten

Deze betreffen de opbrengsten van de door de kwekers via de veiling verkochte mosselen. In de bedrijfsopbrengsten zijn daarnaast begrepen de verkopen van mosselzaad door sommige kwekers aan andere kwekers. Deze opbrengsten vormen slechts een klein gedeelte van de totale bedrijfsopbrengsten.

2. Motorbrandstoffen

Deze post omvat de in het desbetreffende seizoen gedane uitgaven voor gas- en smeerolie.

3. Dekbehoeften

De kosten voor dekbehoeften omvatten de uitgaven voor verwarming en verlichting, de aanschaf van rieken, bezems, e.d. benevens de kosten voor eventueel aanwezige navigatiemiddelen (voornamelijk afschrijvingen op echoloden en in enkele gevallen radar). Omdat vele van deze uitgaven op een langere periode drukken dan een seizoen, zijn zij per bedrijf gemiddeld over vier seizoenen.

4. Onderhoud en reparatie casco

Ook deze kosten zijn over vier seizoenen gemiddeld. Bovendien zijn uitgaven voor revisies in een bepaald seizoen in dat gemiddelde opgenomen voor een vierde gedeelte, waarna het resterende gedeelte in de drie volgende seizoenen is opgevoerd. De kosten per bedrijf, waarin tevens opgenomen die voor lieren, losinstallaties, e.d. lopen vrij ver uiteen, ook binnen eenzelfde groep. Dit wordt mogelijk veroorzaakt door het feit dat op verschillende vaartuigen de werkzaamheden ten dele door de bemanning zelf worden uitgevoerd.

5. Onderhoud en reparatie motor

Ten aanzien van deze kosten is dezelfde redenering van toepassing als bij de kosten voor het casco. Mede begrepen in de kosten voor de motor zijn die van de schroef.

6. Verzekering vaartuig

Deze kosten, bestaande uit de gemiddeld per bedrijf uitgegeven verzekeringspremies, vertonen een vrij grote spreiding. Vermoedelijk waren verschillende vaartuigen enigermate onderverzekerd. Ook het verzekerde risico was niet bij alle vaartuigen gelijk.

7. Haven-, sluis- en bruggelden

Dit zijn de uitgaven voor havengelden in de thuishaven en eventueel in Yerseke of Tholen voor de keren, dat daar mosselen werden afgeleverd, benevens uitgaven die verband houden met het passeren van bruggen en sluisen gedurende de vaart naar en van de Waddenzee.

8. Korren en molen/zeef

Deze kosten zijn over vier seizoenen gemiddeld. Het betreft de kosten voor het vistuig (de korren) en de apparatuur voor het verwijderen van vuil en kleine mosselen in de af te leveren consumptiemosselen (mosselzeef of mosselmolen genoemd). Verreweg het

grootste gedeelte van deze kosten komt voor rekening van de korren.

9. Afschrijving op casco en motor

Op casco en motor is afgeschreven op basis van de vervangingswaarde. Deze waarde is berekend aan de hand van de bruto-inhoud van de casco's en het motorvermogen. Volgens de gegevens waarover het L.E.I. beschikt, mede ontleend aan opgaven van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat, was deze vervangingswaarde:

in het seizoen 1966/67 f. 2 159,- per B.R.T. voor het casco en voor de motor f. 514,- per pk (langzaamlopers) resp. f. 343,- (snellopers); in het seizoen 1967/68 f. 2 394,- per B.R.T. voor het casco en voor de motor f. 570,- per pk (langzaamlopers) resp. f. 380,- (snellopers); in het seizoen 1968/69 f. 2 426,- per B.R.T. voor het casco en voor de motor f. 578,- per pk (langzaamlopers) resp. f. 385,- (snellopers).

Van de vervangingswaarde van het casco werd afgeschreven:

- 5,1% bij een ouderdom t/m 10 jaar;
- 3,0% bij een ouderdom van 11 t/m 25 jaar;
- 2,0% bij een ouderdom van meer dan 25 jaar.

Van de vervangingswaarde van de motor werd afgeschreven:

langzaamlopers:	snellopers:
8,0% t/m 10 jaar	12,5 % t/m 6 jaar
4,0% van 11 t/m 15 jaar	6,25% van 7 t/m 10 jaar
3,0% van 16 jaar en ouder	4,0 % van 11 jaar en ouder.

10. Rente over het in het vaartuig geïnvesteerde vermogen

Deze rente, à 6,5% in 1966/67, 6,2% in 1967/68 en 6,5% in 1968/69 is berekend over 45% van de vervangingswaarde van casco en motor binnen de economische levensduur (casco's 25 jaar, motoren 15 jaar bij de langzaamlopers en 10 jaar bij de snellopers) en over 20% van die waarde daarna.

11. Totale kosten van het vaartuig

Alle vaartuigkosten, inclusief die van het vistuig, zijn per kweekgebied en over de twee jaarklassen mosselen per seizoen verdeeld op basis van het aantal vaardagen.

12. Arbeidsloon

De aangewende arbeid betrof voornamelijk onbetaalde arbeid van eigenaren en zoons. Voor een juiste beoordeling van de resultaten dient echter voor alle arbeid een beloning in de kosten te worden opgenomen. Bij de waardering van deze arbeid is uitgegaan van de gemiddelde beloning van betaalde arbeidskrachten (inclusief sociale voorzieningen). Dit loon bedroeg:

in het seizoen 1966/67 bruto per week	f. 221,62
in het seizoen 1967/68 bruto per week	" 229,67
in het seizoen 1968/69 bruto per week	" 266,42

Het arbeidsloon is per kweekgebied en per jaarklasse verdeeld op basis van de aantallen directe mandagen.

13. Reisgeld bemanning

Deze bedragen betreffen de uitgaven voor reizen over land van en naar de Waddenzee. Verdeling had plaats aan de hand van het aantal mandagen dat reizend werd doorgebracht.

14. Proviand bemanning

Dit betreft werkelijk gemaakte kosten voor proviand plus enkele kleine bedragen voor bedrijfskleding e.d. Per mandag loopt dit bedrag bij de verschillende bedrijven vrij ver uiteen, waarschijnlijk omdat bij het ene bedrijf het begrip proviand ruimer wordt geïnterpreteerd dan bij het andere bedrijf. Verdeling van de kosten geschiedde op basis van het aantal directe mandagen dat op de Waddenzee werd doorgebracht.

15. Kosten van percelen

Dit betreft de huur van percelen, kosten voor bakens en het gebruik van zout ter bestrijding van zeesterren. Aangezien de huur in Zeeland, welke afhankelijk is van de kwaliteit van de percelen, achteraf wordt voldaan en de huur in de Waddenzee elk jaar een gelijk bedrag per perceel uitmaakt, waren er weinig bezwaren om deze kosten geheel toe te rekenen aan de in hetzelfde seizoen afgeleverde mosselen. Splitsing naar gebied volgde direct uit de vaststelling voor welke percelen er betaald was.

16. Aankopen mosselen

De uitgaven voor de aankoop van mosselen zijn geboekt op het gebied waar de desbetreffende mosselen zijn uitgezaaid. De toerekening van mosselzaad en halfwasmosse-len geschiedde aan de in het volgende seizoen af te leveren consumptiemosselen, de aankopen van consumptiemosselen zijn toegerekend aan de in hetzelfde seizoen af te leveren "jaarklasse".

17. Diensten van derden

Deze bedragen betreffen betalingen aan derden voor het doen uitvoeren van bepaalde werkzaamheden, meestal het afleveren van mosselen, als het eigen vaartuig niet kan uitvoeren wegens reparatie, ziekte, e.d. Toerekening van de kosten aan de jaarklassen mosselen geschiedde aan de hand van de aard van de werkzaamheden.

18. Afleveringskosten

Dit zijn heffingen t.b.v. Produktschap en Visserijschap, Propagandafonds, Mosselkwekersfonds (onder aftrek van de later terug te ontvangen bedragen) alsmede loskosten. Toerekening geschiedde uiteraard aan de in hetzelfde seizoen afgeleverde mosselen, terwijl de verdeling naar kweekgebied is gemaakt aan de hand van de hoeveelheden afgeleverde consumptiemosselen.

19. Rente mosselvoorraad

Uit berekeningen is gebleken, dat ongeveer de helft van de vaartuig- en personeelskosten worden gemaakt zonder dat daar direct een opbrengst tegenover staat. Deze kosten, vermeerderd met de kosten van percelen, die van aankopen van mosselzaad en halfwasmosse-len en de helft van de algemene kosten, kunnen dus worden beschouwd als zijnde op het een of andere ogenblik geïnvesteerd in de mosselvoorraad. Met een tweejarige kweekduur als uitgangspunt is de gemiddelde investering tweemaal het per seizoen geïnvesteerde bedrag gedeeld door twee, is juist de investering per seizoen. Over dit bedrag is de rente berekend (à 6,2% in 1967/68 en à 6,5% in 1968/69) en als kosten opgevoerd. Deze berekening is per kweekgebied gemaakt en de kosten zijn toegerekend aan de in het volgende seizoen af te leveren mosselen.

20. Algemene kosten

Hieronder vallen administratiekosten, contributies en abonnementen, zakenreizen, kosten van loodsen en schuren, enz. Het totaal is verdeeld aan de hand van de vaardagen.

BIJLAGE VIII

Bedrijfsresultaten per kweekgebied (afleveringsseizoen 1967/68)

Productiecapaciteit 1)	0,5 - 0,8%		0,8 - 1,3%		1,3 - 1,8%	
	Zeeland	Waddenzee	Zeeland	Waddenzee	Zeeland	Waddenzee
Aantal vaardagen	68	77	82	79	93	93
Aantal directe mandagen	224	269	324	335	385	391
Afleveringen van consumptiemosselen (tonnen à 100 kg)	1 900	4 061	2 616	4 457	3 212	6 927
Bruto-opbrengst (incl. div. leveringen)	32 333	64 832	44 123	69 944	53 332	113 496
Kosten						
Motorbrandstoffen	2 187	2 901	2 748	2 793	3 449	3 919
Dekbehoeften (incl. nav.)	434	592	665	669	781	992
Havengeld, enz.	214	302	309	309	318	359
Onderhoud/repairatie casco	2 488	3 275	2 969	2 939	3 011	2 923
Onderhoud/repairatie motor	932	1 298	1 033	1 017	1 232	1 193
Verzekering vaartuig	656	770	793	712	1 018	1 046
Afschrijving vaartuig	4 155	4 962	4 397	4 372	6 403	6 349
Rente vaartuig	1 570	1 996	1 865	1 885	2 708	2 873
Korren, zeef/molen	764	1 026	887	860	1 136	1 147
Totaal vaartuig	13 400	17 122	15 606	15 556	20 056	20 801
Arbeidsloon	16 461	20 894	22 025	23 109	24 010	24 649
Proviand en diversen	527	1 487	631	1 412	681	2 156
Reisgeld bemanning	378	878	850	1 146	849	1 789
Totaal personeel	17 866	23 259	23 506	25 667	25 540	28 594
Percelen	1 720	1 240	3 463	1 430	3 310	1 466
Afleveringskosten	1 209	2 665	1 809	3 093	2 385	5 005
Aankopen mosselen	190	-	444	2 044	667	2 662
Diensten van derden	-	-	66	-	-	-
Rente mosselvoorraad	1 164	1 175	1 619	1 359	1 879	1 534
Algemene kosten	519	589	767	753	928	981
Totale kosten	35 568	46 050	47 280	49 902	54 765	61 043
Netto-overschot	7 325	18 782	7 317	20 042	7 143	52 463
Toegevoegde waarde per opvarende	5 153	13 854	6 048	12 581	6 792	20 406

1) In procenten van de totale productiecapaciteit.

BIJLAGE IX

Bedrijfsresultaten per kweekgebied (afleveringsseizoen 1968/69)

Productiecapaciteit 1)	0,5 - 0,8%		0,8 - 1,3%		1,3 - 1,8%	
	Zeeland	Waddenzee	Zeeland	Waddenzee	Zeeland	Waddenzee
Aantal vaardagen	67	75	90	77	101	83
Aantal directe mandagen	187	276	329	313	378	332
Afleveringen van consumptiemosselen (tonnen à 100 kg)	3 020	6 524	4 906	5 722	6 514	8 514
Bruto-opbrengst (incl. div. leveringen)	40 777	90 756	66 782	80 637	98 072	128 439
Kosten						
Motorbrandstoffen	2 428	2 844	3 245	3 186	4 249	3 517
Dekbehoeften (incl. nav.)	564	903	862	923	1 302	1 181
Havengeld, enz.	233	286	314	290	402	298
Onderhoud reparatie casco	2 703	3 031	3 408	2 978	3 193	2 492
Onderhoud reparatie motor	1 070	1 140	1 202	1 068	1 507	1 328
Verzekering vaartuig	675	711	878	732	1 166	919
Afschrijving vaartuig	4 308	5 105	5 360	4 437	6 560	5 545
Rente vaartuig	1 694	1 986	2 245	1 928	3 148	2 645
Korren, zeef/molen	748	915	942	862	1 224	986
Totaal vaartuig	14 423	16 871	18 456	16 404	22 751	18 911
Arbeidsloon	17 058	21 819	23 843	22 927	23 782	23 392
Proviand en diversen	379	1 414	473	1 591	540	1 929
Reisgeld bemanning	334	1 108	531	1 829	507	1 721
Totaal personeel	17 771	24 341	24 847	26 347	26 829	27 042
Percelen	2 000	1 153	3 917	1 446	3 342	1 508
Afleveringskosten	3 775	8 007	5 927	6 986	7 952	10 344
Aankopen mosselen	2 054	-	3 303	1 138	1 381	932
Diensten van derden	-	1 082	142	257	-	-
Rente mosselvoorraad	1 060	1 246	1 578	1 353	1 594	1 877
Algemene kosten	545	635	1 266	930	1 152	971
Totale kosten	41 628	53 335	59 436	54 866	65 001	61 585
Netto-overschot	7 851	37 421	7 346	25 776	33 071	66 854
Toegevoegde waarde per opvarende	6 447	21 278	9 857	14 882	17 334	26 134

1) In procenten van de totale productiecapaciteit.